

УДК 330.322:631.11]”364”
DOI: <https://doi.org/10.32782/business-navigator.77-38>

Поліщук Н.В.
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів і банківської справи
Донецький національний університет імені Василя Стуса

Попадюк Я.А.
аспірант
Донецький національний університет імені Василя Стуса

Polishchuk Nataliia
Doctor of Economic Sciences, Professor,
Professor of the Department of Finance and Banking
Vasyl Stus Donetsk National University

Popadiuk Yaroslav
Postgraduate Student
Vasyl Stus Donetsk National University

ОЦІНКА РІВНЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

ASSESSMENT OF THE LEVEL OF INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF AGRICULTURAL ENTERPRISES UNDER THE CONDITIONS OF MARITAL STATE

У статті досліджено інвестиційну привабливість сільськогосподарських підприємств України як ключовий фактор залучення капіталу в умовах воєнного стану. Розкрито сутність інвестиційної привабливості як економічної категорії, що охоплює фінансово-економічні, соціальні, техніко-організаційні та інформаційні аспекти. Проведено SWOT-аналіз інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств, визначено сильні та слабкі сторони, можливості та загрози. Особливу увагу приділено аналізу індексу інвестиційної привабливості України та його впливу на ухвалення рішень інвесторами. Розроблено алгоритм оцінки інвестиційної привабливості аграрних підприємств, що дозволяє структуровано аналізувати фінансові показники, оцінювати ризики і порівнювати об'єкти інвестування. Запропоновано рекомендації для підвищення інвестиційної привабливості галузі сільського господарства в контексті післявоєнного відновлення економіки України.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна привабливість, сільськогосподарські підприємства, воєнний стан, SWOT-аналіз, індекси інвестиційної привабливості, алгоритм оцінки.

The article examines the investment attractiveness of agricultural enterprises of Ukraine as a key factor in attracting capital in the conditions of martial law. The essence of investment attractiveness as an economic category covering financial-economic, social, technical-organizational and informational aspects is revealed. A SWOT analysis of the investment attractiveness of agricultural enterprises was conducted, strengths and weaknesses, opportunities and threats were determined. Particular attention is paid to the analysis of the index of investment attractiveness of Ukraine and its influence on decision-making by investors. An algorithm for assessing the investment attractiveness of agricultural enterprises has been developed, which allows for structured analysis of financial indicators, risk assessment and comparison of investment objects. Recommendations are offered to increase the investment attractiveness of the agricultural sector in the context of the post-war recovery of Ukraine's economy. The conducted studies show that the investment attractiveness of the country's agricultural enterprises is a multi-level category that covers financial and economic, social, technical and organizational and informational aspects that provide a basis for making investment decisions. The conducted SWOT analysis made it possible to identify the strengths and weaknesses of agricultural enterprises, as well as to apply opportunities and threats affecting the investment climate. An algorithm for assessing the investment attractiveness of agricultural enterprises has been developed, which allows you to structure the analysis of financial indicators, carry out risks and compare investment objects. As a result of the study, recommendations are offered to increase the investment attractiveness of agricultural enterprises, including strengthening state support, improving the legal framework, stimulating innovation and modernizing infrastructure. The implementation of these measures will contribute to improving the competitiveness of the industry in the conditions of the post-war recovery of Ukraine's economy.

Keywords: investment, investment attractiveness, agricultural enterprises, martial law, SWOT analysis, investment attractiveness indices, evaluation algorithm.

Постановка проблеми. Сільське господарство займає ключове місце в розвитку національної економіки, забезпечуючи продовольчу безпеку країни та вагомий внесок у міжнародну торгівлю. Однак воєнний стан, зумовлений повномасштабною військовою агресією, спричинив значні економічні, соціальні та інфраструктурні виклики для галузі сільського господарства, через руйнування виробничих потужностей, погіршення логістичної інфраструктури, втрати ринків збуту та зниження довіри інвесторів. У цих умовах актуальним стає дослідження оцінки рівня інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств, що дозволить ідентифікувати основні чинники, які впливають на інвестиційну активність, визначити ключові проблеми і розробити рекомендації щодо відновлення та підвищення конкурентоспроможності галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні, методологічні та практичні аспекти оцінки інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств висвітлено в наукових дослідженнях таких вчених як: Мазуркевич І. [1], Нечипорук О. [2], Нужна О., Тлучкевич Н. [3], Поліщук Н., Зволінський А. [7], Тітенко З. [6] та ін. Однак проблема підвищення рівня інвестиційної привабливості сільського господарства вимагає додаткових наукових досліджень та є актуальними сьогодні.

Формулювання завдання дослідження. Метою статті є аналіз рівня інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інвестиційна привабливість підприємства як об'єкта інвестування є важливим показником, який відображає його загальну оцінку з точки зору фінансового стану, перспектив розвитку техніко-економічного та організаційного рівня, соціальної стабільності та інформаційної підтримки. Під час ухвалення рішення щодо інвестування капіталу в об'єкт, інвестор розглядає його привабливість у комплексі. Важливо, щоб на всіх етапах інвестиційного процесу – від вибору країни для інвестування до конкретного проекту – зберігався високий рівень інвестиційної привабливості.

Методологія оцінки інвестиційної привабливості повинна базуватися на логіці ухвалення інвестиційних рішень, яка полягає у спрямуванні капіталу в ті сфери, де умови для інвестування є більш вигідними [1]. Оскільки ідеальних умов в реальному світі не існує, рішення зазвичай приймаються шляхом вибору найбільш прийняттого варіанту з наявних альтернатив. Відповідно до цього принципу, розроблено послідовну схему ухвалення інвестиційних рішень, яка будується на порівнянні можливостей. Спершу інвестор обирає країну на основі оцінки її інвестиційної привабливості, потім визначає галузь через міжгалузеве порівняння, після цього аналізує регіон і далі – конкретний проект. Така модель ухвалення рішень є оптимальною для інвесторів з різними цілями, оскільки дозволяє оцінювати привабливість інвестицій на всіх рівнях – від країни до окремого підприємства чи проекту [3].

Інвестиційна привабливість підприємства є багаторівневою і комплексною характеристикою. Вона являє собою економічну категорію, що охоплює сукупність фінансово-економічних, соціальних, інформаційних

та техніко-організаційних показників, на основі яких можна прийняти обґрунтоване рішення щодо доцільності інвестування у конкретний об'єкт.

В умовах браку власних фінансових ресурсів у вітчизняних підприємств набувають все більшої значущості інвестиції, а в умовах фінансової нестабільності особливу роль відіграють іноземні інвестиції. Саме закордонний капітал став рушійною силою інвестиційної активності у більшості розвинених європейських держав під час їхнього розвитку та економічної трансформації. Економісти зазвичай виділяють такі ключові чинники, що впливають на притік іноземних інвестицій [2]:

- внутрішня політична стабільність;
- характер і темпи проведення ринкових реформ;
- стабільність економічного законодавства;
- гарантії захисту приватної власності та іноземних інвестицій;
- сприятливі зовнішньоекономічні умови.

Залучення інвестицій в економіку є динамічним і нестабільним процесом, який визначається багатьма факторами, як сприятливими, так і несприятливими (рис. 1).

З огляду на наведені чинники необхідно провести SWOT-аналіз інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств України, основні результати цього аналізу наведено в табл. 1.

Інвестування завжди пов'язане з високим рівнем ризику для будь-якого інвестора. Для мінімізації інвестиційних ризиків інвестори детально аналізують можливі об'єкти для вкладення, враховуючи також макроекономічні показники як регіону, так і країни загалом. У цьому контексті важливу роль відіграють оцінки, які надаються незалежними міжнародними експертами та відображаються в глобальних економічних рейтингах.

Сьогодні існує близько сорока основних глобальних індексів, що дають об'єктивну оцінку економічного розвитку різних країн. Однак часто Україна посідає не дуже вигідні позиції в таких рейтингах, що деякі експерти вважають свідченням їх необ'єктивності та упередженості.

На нашу думку, міжнародні економічні рейтинги варто розглядати лише як додатковий інструмент для прийняття будь-яких рішень, зокрема інвестиційних, і не сприймати їх як єдиний фактор при виборі країни для вкладення капіталу. Одним із важливих індексів оцінки інвестиційної привабливості є інвестиційний індекс.

Інвестиційний індекс – дослідження, що відображає настрої бізнесу щодо поточного стану інвестклимату країни. Європейська Бізнес Асоціація проводить дослідження «Індекс інвестиційної привабливості України» з 2008 року. За всю історію вимірювання Індекс інвестиційної привабливості України жодного разу не сягнув позитивної зони – вище 4 балів. Для розрахунку індексу використовують шкалу Лайкерта, яка має 5 градацій, де: 1 – це вкрай негативно, 5 – вкрай позитивно, 3 – нейтрально.

Індекс інвестиційної привабливості України протягом аналізованого періоду має хвилеподібну форму, що свідчить про загалом негативне або нейтральне сприйняття інвестиційного клімату. Найвищі значення індексу (3,2) були зафіксовані у 2010 р. Індекс інвестиційної привабливості України демонструє, що інвес-

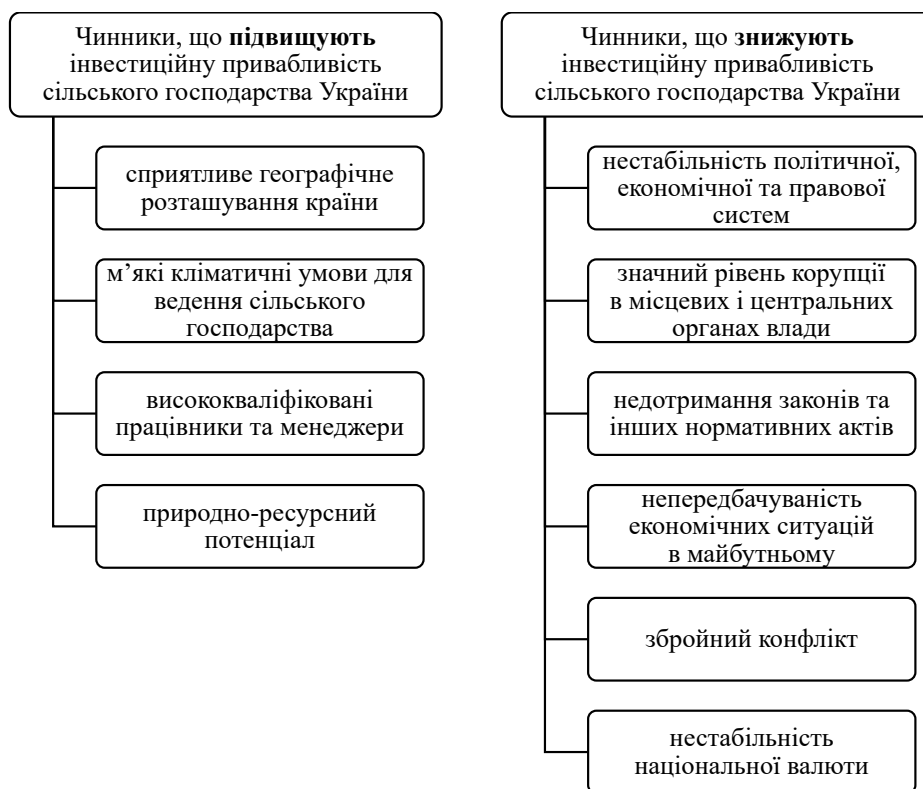

Рис. 1. Позитивні та негативні чинники, що впливають на інвестиційну привабливість сільського господарства України

Джерело: сформовано авторами

Таблиця 1

Результати SWOT-аналізу інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств України

Сильні сторони:	Слабкі сторони:
Географічне розташування та сприятливі природно-кліматичні умови; Наявність значних ресурсних та сировинних резервів; Різноманітність форм власності серед суб'єктів господарювання в аграрному секторі; Прибутковий характер галузі; Доступна робоча сила; Низькі витрати на вихід на відповідні ринки збуту продукції; Можливість оренди земельних ділянок; Розвинена транспортна інфраструктура; Наявність потужного наукового та інноваційного потенціалу.	Нестабільна та неефективна правова система; Недостатня державна підтримка сільськогосподарських підприємств; Низький рівень капіталізації доходів; Слабкий розвиток системи страхування інвестиційних ризиків, особливо в аграрному секторі; Негативний інвестиційний імідж країни; Недостатній правовий захист інвесторів; Надмірне державне втручання у бізнес; Високий рівень корупції; Брак висококваліфікованих фахівців у сфері інвестування; Недостатнє технологічне забезпечення сільськогосподарських підприємств.
Можливості:	Загрози:
Збільшення темпів розвитку агропідприємств завдяки впровадженню інноваційних технологій у виробництво та модернізації обладнання; Потенціал зростання споживання сільськогосподарської продукції на внутрішньому ринку; Покращення інвестиційного іміджу українських сільськогосподарських підприємств; Створення міжнародних транзитних коридорів; Запровадження екологічних інновацій.	Низька прогнозованість політичної та економічної ситуації в країні, включаючи рівень інфляції, валютний курс, розвиток банківського сектору та макроекономічні коливання; Зменшення купівельної спроможності населення; Підвищення вартості енергоресурсів; Відтік кваліфікованих кадрів за кордон; Негативний вплив війни на інвестиційний клімат, зокрема руйнування інфраструктури, нестабільність ринкових умов та ризики для інвесторів.

Джерело: сформовано авторами

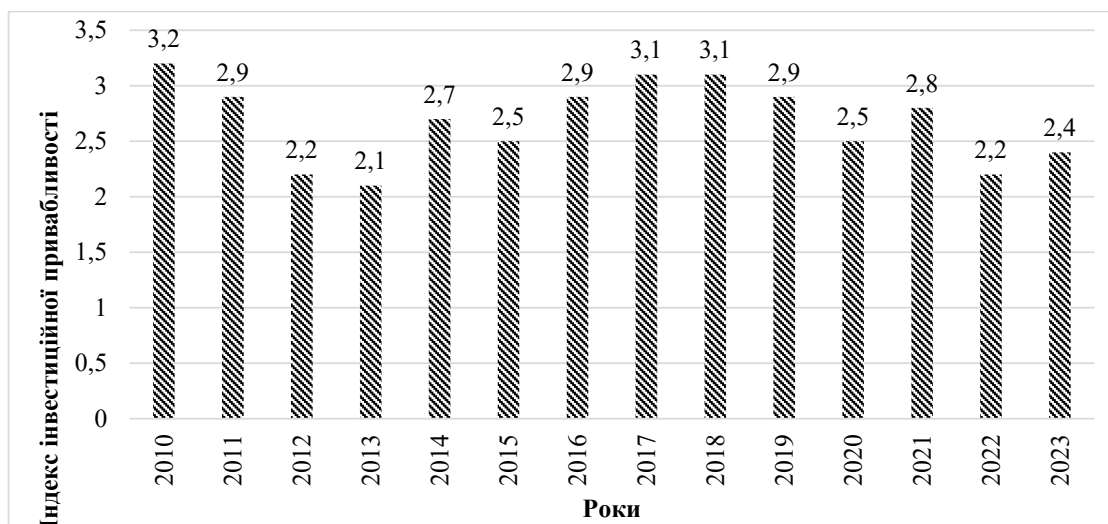

Рис. 2. Індекс інвестиційної привабливості України за період 2010–2023 рр.

Джерело: побудовано на основі [4]

Рис. 3. Алгоритм визначення рівня інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств

Джерело: сформовано авторами

тори постійно оцінювали економічні умови України як нестабільні або нейтральні, із значними коливаннями залежно від внутрішніх та зовнішніх подій. Військовий стан і економічні кризи стали основними чинниками, які стримували поліпшення інвестиційного клімату.

Для довгострокового покращення індексу необхідно продовжувати економічні реформи, забезпечувати політичну стабільність та інвестувати в інфраструктуру, особливо після завершення війни.

Для визначення рівня інвестиційної привабливості конкретного суб'єкта господарювання було розроблено спеціальний алгоритм, що представлено на рис. 3. Алгоритм визначення рівня інвестиційної привабливості аграрних підприємств дозволяє структуровано зібрати різноманітні фінансові показники підприємства. Алгоритм допомагає інвесторам оцінити ступінь ризику, пов'язаного з вкладенням у конкретне підприємство, що знижує можливість помилкових рішень. Групування об'єктів за рівнем інвестиційної привабливості дозволяє порівнювати кілька сільськогосподарських підприємств між собою. Це корисно для інвесторів, які хочуть вибрати найбільш привабливі для вкладення об'єкти, ґрунтуючись на об'єктивних даних. Результати аналізу можуть слугувати основою для прогнозування майбутніх фінансових показників підприємства, зокрема, його здатності збільшити рентабельність, активність і фінансову стійкість. Алгоритм є досить гнучким і може бути адаптований для різних типів сільськогосподарських підприємств, враховуючи специфіку їх діяльності та ринкові умови. Це забезпе-

чує його універсальність і придатність до різних умов галузі сільського господарства.

Висновки. Проведені дослідження свідчать, що інвестиційна привабливість сільськогосподарських підприємств країни є багаторівневою категорією, яка охоплює фінансово-економічні, соціальні, техніко-організаційні та інформаційні аспекти, що забезпечують підґрунтя для прийняття інвестиційних рішень. Проведений SWOT-аналіз дозволив виокремити сильні й слабкі сторони сільськогосподарських підприємств, а також застосувати можливості та загрози, що впливають на інвестиційний клімат. Розроблено алгоритм оцінки інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств, який дозволяє структурувати аналіз фінансових показників, проводити ризики та проводити порівняння інвестиційних об'єктів. У результаті дослідження пропонуються рекомендації щодо підвищення інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств, включаючи посилення державної підтримки, удосконалення законодавчої бази, стимулювання інновацій та модернізацію інфраструктури. Реалізація цих заходів сприятиме покращенню конкурентоспроможності галузі в умовах післявоєнного відновлення економіки України.

Інвестиційна привабливість сільськогосподарських підприємств України залишається на низькому рівні, а інвестиційний клімат характеризується несприятливими умовами для інвесторів, що зумовлено військовим станом. Водночас, залучення інвестицій залишається актуальним завданням і перспективним напрямом для подальших досліджень.

Список використаних джерел:

1. Мазуркевич І. Дослідження методичних підходів оцінки інвестиційної привабливості підприємств агропромислового комплексу. *Економіка та суспільство*. 2023. № 53. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-87> (дата звернення: 21.11.2024).
2. Нечипорук О.В. Проблема залучення іноземних інвестицій в Україні під час війни. *Економіка та суспільство*. 2023. № 54. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-6>
3. Нужна О., Тлучкевич Н., Писаренко Т. Оцінка інвестиційної привабливості підприємств: теоретичні, методологічні та практичні аспекти. *Галицький економічний часопис*. 2024. № 4. С. 36–41.
4. Офіційний сайт Європейської Бізнес Асоціації. URL: <https://eba.com.ua> (дата звернення: 21.11.2024)
5. Поліщук Н.В., Попадюк Я.А. Особливості формування інвестиційного механізму роз-витку підприємств. Збірник матеріалів І Всеукраїнської науково-практичної конференції, при-свяченої 55-річчю кафедри фінансів і банківської справи «Актуальні проблеми розвитку фінансів в умовах цифровізації економіки України» (м. Вінниця, 27 квітня 2023 р.). Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2023. С. 50–52.
6. Тітенко З., Лісничук В. Теоретичні основи визначення інвестиційної привабливості аграрних підприємств. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-37> (дата звернення: 21.11.2024).
7. Поліщук Н.В., Зволінський А.М. Інвестиційна привабливість сільського господарства. *Актуальні проблеми розвитку фінансів в умовах цифровізації економіки України*: матеріали ІІ Всеукраїнської наук.-практ. конф., м. Вінниця, 5 червня 2024 р. м. Вінниця, 2024. С. 81–83.
8. Корнійчук Т.А., Луцій О.П. Інвестиційна привабливість сільськогосподарських підприємств. *Маркетинг та логістика в агробізнесі*: збірник тез ІІІ Міжнародної наук.-практ. конф., 20 квітня 2023 р. м. Київ, 2023. С. 76–79
9. Погребняк А.Ю., Лопатюк В.С. Оцінка інвестиційної привабливості підприємства. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2023. № 26. С. 79–83.
10. Найдовська А., Андрієнко Я. Систематизація методик аналізу інвестиційної привабливості підприємства. *Молодий вчений*. 2023. № 6 (118). С. 84–88.

References:

1. Mazurkevych I. (2023) Doslidzhennia metodychnykh pidkhodiv otsinky investytsiinoi pryvablyvosti pidpriemstv ahro-promyslovoho kompleksu [A study of methodical approaches to assessing the investment attractiveness of enterprises of the agro-industrial complex]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*, vol. 53, DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-87> (accessed November 21, 2024).
2. Nechiporuk O. V. (2023) Problema zaluchennia inozemnykh investytsii v Ukraini pid chas viiny [The problem of attracting foreign investment in Ukraine during the war]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*, vol. 54. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-6>

3. Nuzhna O., Tluchkevych N., Pysarenko T. (2024) Otsinka investytsiinoi pryvablyvosti pidpriumstv: teoretychni, metodolohichni ta praktychni aspekty [Assessment of the investment attractiveness of enterprises: theoretical, methodological and practical aspects]. *Halyskyi ekonomichnyi chasopys – Galician Economic Magazine*, vol. 4, pp. 36–41.

4. Ofitsiinyi sait Yevropeiskoi Biznes Asotsiatsii [Official website of the European Business Association]. Available at: <https://eba.com.ua> (accessed November 21, 2024).

5. Polishchuk N. V., Popadiuk Ya. A. (April 27, 2023) Osoblyvosti formuvannia investytsiinoho mekhanizmu roz-vytku pidpriumstv [Peculiarities of the formation of the investment mechanism for the development of enterprises]. Zbirnyk materialiv I Vseukrainskoi naukovopraktychnoi konferentsii, pry-sviachenoi 55-richchiu kafedry finansiv i bankivskoi spravy «Aktualni problemy rozvytku finansiv v umovakh tsyfrovizatsii ekonomiky Ukrainy». Vinnytsia: DonNU imeni Vasylia Stusa, pp. 50–52. (in Ukrainian)

6. Titenko Z., Lisnichuk V. (2024) Teoretychni osnovy vyznachennia investytsiinoi pryvablyvosti ahrarykh pidpriumstv [Theoretical foundations of determining the investment attractiveness of agricultural enterprises]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*, vol. 59. Available at: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-37> (accessed November 21, 2024).

7. Polishchuk N. V., Zvolinskyi A. M. (June 5, 2024) Investytsiina pryvablyvist silskoho hospodarstva [Investment attractiveness of agriculture]. *Aktualni problemy rozvytku finansiv v umovakh tsyfrovizatsii ekonomiky Ukrainy: materialy II Vseukrainskoi nauk.-prakt. konf.*. Vinnytsia, pp. 81–83. (in Ukrainian)

8. Kornichuk T. A., Lutsii O. P. (April 20, 2023) Investytsiina pryvablyvist silskohospodarskykh pidpriumstv [Investment attractiveness of agricultural enterprises]. *Marketynh ta lohistyka v ahrobiznesi: zbirnyk tez III Mizhnarodnoi nauk.-prakt. konf.* Kyiv, pp. 76–79. (in Ukrainian)

9. Pohrebniak A. Yu., Lopatiuk V. S. (2023) Otsinka investytsiinoi pryvablyvosti pidpriumstva [Assessment of the investment attractiveness of the enterprise]. *Ekonomichnyi visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu Ukrainy «Kyivskiy politekhnichnyi instytut» – «Economic Bulletin of the National Technical University of Ukraine "Kyiv Polytechnic Institute»*, vol. 26, pp. 79–83.

10. Naidovska A., Andriienko Ya. (2023) Systematyzatsiia metodyk analizu investytsiinoi pryvablyvosti pidpriumstva [Systematization of methods of analysis of the investment attractiveness of the enterprise]. *Molodyi vchenyi – A young scientist*, vol. 6 (118), pp. 84–88.